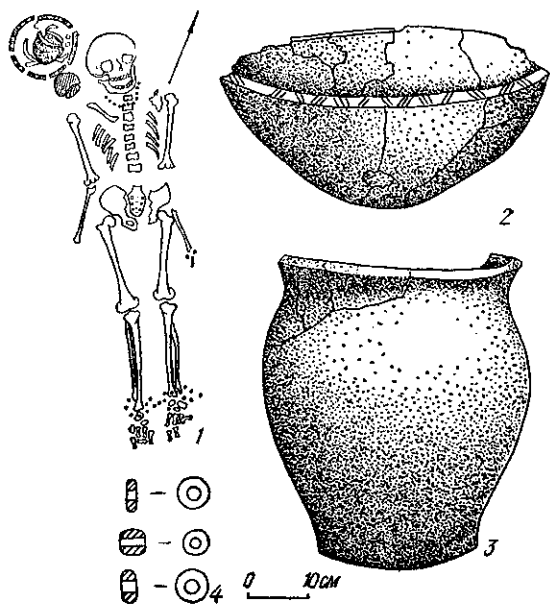

Сарматське поховання на Полтавщині

У 1977 р. експедицією Полтавського краєзнавчого музею поблизу с. Ладижина Полтавського району на землях колгоспу ім. Благоева в кургані № 4 було розкопано впускне сарматське поховання. Воно розташовувалось у східній полі кургану за 5 м на південний схід від умовного 0, на глибині 50 м. Контури могильної ями в чорноземному на-

План поховання та інвентар.

1 — план поховання; 2 — миска; 3 — горщик; 4 — намистини.

сипу простежити не вдалося. Кістяк лежав витягнутий на спині, орієнтований головою на північний захід. Під ним було виявлено залишки зотлілої рослинної підстилки. За черепом стояла миска з кістками тварини та горщик. Між мискою та плечем кістяка лежало дзеркальце в дерев'яному футлярі. На шийних хребцях та біля щиколоток знайдено 78 дрібних намистин.

Миска ліпна: сіроглиняна напівсферичної форми, зі сплюсненими вінцями, сферичними стінками. Дно плоске без піддона. Вінця прикрашені потрійними прокресленими лініями, розташованими зигзагом (рисунок, 2). Поверхня посудини підлощена. Діаметр вінець 25 см, дна — 8 см, висота миски 11 см.

Горщик теж ліпний сіроглиняний з відігнутими, косо зрізаними вінцями, похилими плічками, рівномірно звуженим до дна тулубом. Дно широке плоске. Поверхня горщика шорстка, випал слабкий (рисунок, 3). Діаметр вінець 10 см, тулуба у найширшій частині — 11 см, дна — 6,2 см, висота посудини 12,5 см.

Бронзове кругле дзеркальце має діаметр 8 см, плоске, неорнаментоване. Дерев'яний футляр зберігся погано.

Серед намистин є скляні з внутрішньою позолотою, форма кільцеподібна, канал поперечний (рисунок, 4a); пастові, бузкового кольору також кільцеподібні з поперечним каналом (рисунок, 4); бурштинові, діжковидні, з повздовжнім каналом (рисунок, 4).

Поховальний обряд типово сарматський: небіжчик випростаний на спині, орієнтований головою на північ. Поховання супроводжувалося жертвною їжею та характерним інвентарем. Такий обряд переважає в сарматських пам'ятках Північного Причорномор'я. На етнічну належність померлого вказує інвентар. Сіроглиняні миски скіфоїдної форми з підлощеною поверхнею та сплюсненими вінцями неодноразово трапляються в сарматських могилах на території причорноморських степів. Близькі описаній місці аналогії виявлені в сарматських похованнях поблизу сіл Софіївка Херсонської області та Орлянка на Запоріжжі. Комплекс з Софіївки датується I ст. н. е., а пам'ятка з Орлянки від-

несена І. П. Савовським до І—ІІ ст. н. е.¹ Взагалі такі миски широко розповсюджені на всій території, яка була заселена сарматами.

Горщик, знайдений в цьому похованні, є зразком власне сарматської ліпної кераміки. За формою та матеріалом близькі до нього посудини з поховань № 2 кургану 20 Усть-Кам'янського могильника, № 1 кургану 10 з групи Аккермань II Молочанського могильника (остання знахідка орнаментована, чого немає на нашій посудині). Горщик з Усть-Кам'янки датовано І—ІІ ст. н. е., з Молочанського могильника — І ст. н. е.²

Бронзове дзеркальце належить до широко розповсюдженого типу сарматських дзеркал³. З'явившись ще в прохорівський час, такі вироби переважають у суслівській культурі, а у ІІ ст. н. е. представлені лише поодинокими екземплярами⁴.

Знайдені в похованні намистини широко відомі в сарматських пам'ятках. Типове для сарматів і їх розташування: часто зафіксовані знахідки намистини поблизу ніг похованих свідчать про те, що ними розшивали поділ одягу.

Загалом комплекс з с. Ладижина може датуватися І ст. н. е.

Сарматські поховання на досліджуваній території досить рідкісні. Більшість з них належать до пізньосарматського (ІІ—ІV ст. н. е.) етапу, а до середньосарматського часу, крім описаного поховання, можна віднести лише випадкові знахідки, такі, як бронзовий казан і чаша з с. Павлівка Кобеляцького району Полтавської області⁵. Пам'ятки, синхронні нашій, були розташовані далі на південь — в степу по берегах Дніпра, Орелі, Самари⁶. Природно, робити будь-які узагальнюючі висновки при сучасному стані джерел важко. Проте наявні матеріали дають підставу припустити, що освоєння сарматами Лісостепового Лівобережжя, яке почалося, ймовірно, в середньосарматський час, тривало в основному протягом ІІ—ІV ст. н. е. Поховання поблизу с. Ладижина, датоване І ст. н. е., пов'язується з початковим етапом проникнення сарматів на досліджувану територію.

Л. Н. КОРНИЛКО, А. В. СИМОНЕНКО

Сарматское погребение на Полтавщине

Резюме

В 1977 г. экспедицией Полтавского краеведческого музея было обнаружено близ с. Ладжино Полтавского района впускное сарматское погребение в кургане эпохи бронзы. Погребальный обряд (труположение, костяк вытянут на спине, головой ориентирован на северо-запад, наличие жертвенной пищи, а также инвентарь: лепные миска и горшок, бронзовое зеркало, бусы) позволяет датировать его I в. н. э. Исследованное погребение отмечает начальный этап освоения сарматами Лесостепного Левобережья.

¹ Симоненко А. В. Новые сарматские погребения Нижнего Поднепровья. — В кн.: Скифы и сарматы. Киев, 1977, с. 226; Савовський І. П. Нові сарматські поховання на Запоріжжі. — Археологія, 1977, 23, с. 69.

² Махно Є. В. Розкопки пам'яток епохи бронзи та сарматського часу в с. Усть-Кам'янки. — АП УРСР, 1970, т. 9, с. 36, рис. 22, 9, с. 38; Вязьмітіна М. І., Ілліньська В. А., Покровська Є. Ф., Тереножкін О. І., Ковпаненко Г. Т. Кургани біля с. Новоциліпівка і радгоспу Аккермень. — АП УРСР, 1960, т. 8, с. 74, рис. 60, 5; Вязьмітіна М. І. Сарматські поховання в долині р. Молочної. — АП УРСР, 1960, т. 8, с. 20.

³ Симоненко А. В. Указ. соч., с. 228.

⁴ Смирнов К. Ф. Курганы у сел Иловатка и Полятотдельское. — МИА, 1959, № 60, с. 270, рис. 24, 4—а—в.

⁵ Корпусова В. Н. Новые памятники с сарматскими знаками. — МАСП, 1971, вып. 7, с. 239.

⁶ Ковалева И. Ф., Костенко В. И. Новые источники по истории сарматских племен Северного Причерноморья. — Некоторые вопросы отечественной историографии и источниковедения. Днепропетровск, 1976, вып. 3, с. 79.